

Пропозиції

щодо розвитку національного законодавства в контексті євроінтеграції Національного Еразмус+ офісу в Україні та Національних експертів з реформування вищої освіти за 2024 р.

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам.

Пропозиція щодо законопроекту полягає у підтримці його основних положень.

Положення законопроекту сприятимуть зростанню фінансових ресурсів у сфері вищої освіти, зокрема спроможності оплачувати здобуття вищої освіти особами, які не потрапили на навчання за держзамовленням, завдяки механізму співфінансування. Орієнтація на індикативну вартість підготовки позбавляє ЗВО можливості встановлювати неадекватну занижену вартість навчання (наразі часто навчання за контрактом відбувається за рахунок державного фінансування і, відповідно, призводить до зниження якості підготовки, адже більша кількість здобувачів навчається за рахунок наявних менших ресурсів), але здобувачі можуть отримати державний грант або пільговий кредит для оплати реальної вартості навчання. Така можливість сприятиме забезпеченню якості вищої освіти.

Законопроект не ліквідує державне / регіональне замовлення у вищій освіті, а встановлює чіткі правила щодо його формування та фінансування, упорядковує вимоги до прийому на навчання та фінансування навчання пільгових категорій громадян через внесення відповідних змін до законодавчих актів, передусім до Закону України «Про вищу освіту».

Унормовано перехід з моделі фінансування закладів вищої освіти на модель фінансування здобуття вищої освіти шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про вищу освіту». Окрім коштів загального фонду державного бюджету (включає *оплату послуг з навчання здобувачів вищої освіти за державним замовленням, виплату академічних та соціальних стипендій здобувачам вищої освіти та докторантам, що навчаються за державним замовленням*), встановлено перелік *додаткових джерел* такого фінансування:

- 1) надання державних грантів на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти,
- 2) надання пільгових довгострокових кредитів на навчання для здобуття вищої освіти,
- 3) оплата послуг з навчання здобувачів вищої освіти за рахунок коштів Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту,
- 4) оплата послуг з навчання здобувачів вищої освіти за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Відповідно додано статтю 72² щодо державних грантів на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти та статтю 72³ щодо пільгових довгострокових кредитів на навчання для здобуття вищої освіти, якими регламентовано умови їх надання та особливості застосування.

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті

Пропозиція щодо законопроекту полягає у підтримці його основних положень.

Проект Закону за своїм змістом корелюється з статтею 431 Глави 23 «Освіта, навчання та молодь» Угоди про Асоціацію, Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, Римським Міністерським комюніке.

Законопроект передбачає гнучкість освітньої траєкторії студента, що забезпечує *студентоцентрований* підхід у вищій освіті та принцип *навчання впродовж життя*.

Розширено *академічну автономію* закладів вищої освіти щодо створення освітніх програм: удосконалено структуру стандартів вищої освіти та зменшено вимоги до стандартів вищої освіти, а саме вилучено складову «Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання». Отже, стандарти вищої освіти надаватимуть тільки перелік компетентностей за спеціальностями без результатів навчання.

Також, важливим доповненням в контексті євроінтеграції є врахування при розробленні стандартів не тільки вимог професійних стандартів, але й міжнародних договорів України, необхідні для здобуття відповідних професійних кваліфікацій (за наявності).

Закон України «Про вищу освіту» доповнено важливими положеннями щодо *міждисциплінарних* освітніх програм та *узгоджених спільних освітніх програм*, що наближає нормативно-правову базу вищої освіти до положень ЄПВО. Зокрема, МОН України має затвердити Методичні рекомендації щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм та видачі спільних (подвійних) дипломів для сприяння розвитку таких програм та інтернаціоналізації вищої освіти.

Також, документ пропонує припинити з 2023 р. прийом на навчання для здобуття освітніх ступенів бакалавра та магістра за заочною та вечірньою формами здобуття освіти та для здобуття освітнього ступеня молодшого бакалавра. Однак, ці зміни можуть призвести до *дискримінації* людей з особливими освітніми потребами та людей старшого віку, які бажають здобути вищу освіту. На потреби таких людей зорієнтована заочна форма, де варто впровадити елементи цифрового навчання, та дистанційна форма, якість якої незадовільна, а критерії якості дистанційної (цифрової) вищої освіти відсутні.

У ст. 1 Основні терміни та їх визначення внесено доповнення до визначення «14) кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи», що *обмежує автономію* закладів вищої освіти та не відповідає визначенню в ЄПВО, законодавчо визначаючи кількість годин для навчальних занять в 1 кредиті ЄКТС: *Обсяг навчальних занять в одному кредиті ЄКТС навчальної дисципліни становить не менше 10 годин для початкового рівня (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівня, не менше 8 годин для другого (магістерського) рівня та третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти за денною або дуальною формою здобуття освіти.*

Проект Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України».

Пропозиція щодо проекту Концепції полягає у підтримці її основних положень.

Щодо основної вхідної інформації для рейтингування пропонується доповнити участь у наукових конференціях, в тому числі міжнародних, інших заходах з популяризації результатів наукових досліджень таким уточненням: участь з доповіддю, адже участь без доповіді, що передбачає оприлюднення та обговорення результатів дослідження, не має ваги для оцінювання досягнень дослідника.

Пропонується розділити пункт «участь в експертних групах та комісіях МОН України з питань державної атестації наукових установ/закладів вищої освіти та/або процедур присудження наукового ступеня у разовій спеціалізованій вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії)» та уточнити в такій редакції: участь в експертних групах і комісіях МОН України з питань державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження наукової (науково-технічної) діяльності; участь у спеціалізованій вченій раді закладу вищої освіти, наукової установи з присудження наукового ступеня доктора філософії / доктора наук. Адже це суттєво різні експертні функції – оцінювання інституційних досягнень та оцінюванні індивідуальних досягнень. Крім того, експертні групи та комісії МОН України з питань державної атестації визначені законодавчо, а експертні групи та комісії МОН України з питань процедур присудження наукового ступеня законодавчо не визначені. Також, в Україні наявні два наукові ступені.

Експертна роль дослідників у розробленні стратегічних / концептуальних документів та удосконаленні законодавчої бази, зокрема в контексті євроінтеграції, постає дуже актуальною та необхідною для наукового обґрунтування законодавчих / управлінських рішень з урахуванням зовнішніх викликів, міжнародних практик і підходів у різних сферах діяльності. Тому пропонується доповнити документ таким пунктом: кількість реалізованих експертних ролей (експертиза у складі робочих груп з розроблення нормативно-правових документів, зокрема стратегій і концепцій, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів державної влади).

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584, СХВАЛЕНО сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України протокол від 06.02.2020 р. № 7)

Пропозиція щодо проєкту Концепції полягає у зміні підходів до розроблення стандартів вищої освіти у частині нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованого у термінах результатів навчання, а саме вилучення цієї частини із структури стандарту.

Також необхідно доопрацювати документ відповідно до вимог законодавства щодо структури стандарту вищої освіти, визначень міждисциплінарної освітньої програми, міждисциплінарної предметної області, а також щодо предметної спеціальності та складу предметної області, що актуально для розроблення стандартів вищої освіти за спеціальністю «Середня освіта», яка відповідає одному або кільком предметам (інтегрованим курсам) програми підготовки здобувачів загальної середньої освіти.

Необхідно привести Методичні рекомендації у відповідність до оновленого законодавства та практики розроблення стандартів вищої освіти, урахувати особливості стандартів за спеціальностями, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання.

Варто переглянути перелік загальних компетентностей та визначити концептуальний підхід до його формування: або на основі проєкту ЄС TUNING, або на основі Рекомендацій Ради ЄС щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя, спрямовані на досягнення цілей стійкого розвитку ООН.

Механізми та рекомендації щодо акредитації спільних (подвійних ступенів / дипломів) освітніх програм на основі Європейського підходу до забезпечення якості спільних програм (European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes, EQAR) та **Механізми інституційної акредитації закладів вищої освіти**, що визначено пунктом 5.2.3.7 Оперативного плану Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.03.2024 № 421.

Пропозиції полягають у тому, що необхідно використати напрацювання ЄПВО, зокрема результати проекту Impea Project | EA Quality Assurance (<https://impea.eu/>), що детально описує усі необхідні кроки та надає алгоритм відповідних дій для розроблення та впровадження спільних програм; характеризує запровадження Європейського підходу в звіті «Implementing the European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes».

Також, корисним є детальний посібник «Joint Programmes from A to Z. A reference guide for practitioners», де, зокрема описано застосування Європейського підходу при акредитації. Для забезпечення успішного впровадження спільних магістерських програм та їх акредитації важливо врахувати досвід Програми ЄС Еразмус+, представлений в огляді «20 years of Erasmus Mundus Beyond Borders and Boundaries».